

Till Statsrådsberedningen
Annika Söderberg
103 33 Stockholm

dnr 29u, 2008, 06 me
2008 02 29

Synpunkter på APS – Kommissionens politiska strategi för 2009

Folkbildningsförbundet är studieförbundens intresseorganisation. Förbundets synpunkter på APS 2009 utgår från folkbildningens specifika möjligheter att bidra till att EU:s mål nås. Ett aktivt medborgarskap och ett livslångt lärande är en förutsättning för en väl fungerande demokrati och för att nå Lissabonstrategins ambitiösa mål att Europa senast 2010 ska bli världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade samhälle.

Demokrati- och utbildningsfrågorna är enligt Folkbildningsförbundets uppfattning centrala för att nå målen om ett långsiktigt hållbart, konkurrenskraftigt och kunskapsbaserat EU och bör därför få en tydligare roll redan i den politiska strategins inledning.

Folkbildningsförbundet instämmer i kommissionens konstaterande i meddelandet *Det är aldrig för sent att lära* (2006) att ”Vuxenutbildning har inte alltid fått det erkännande det förtjänar i form av synlighet, politiska prioriteringar och resurser, trots att livslångt lärande är ett område som lyfts fram politiskt de senaste åren. Denna klyfta mellan politisk retorik och verklighet är ännu mera slående när man betänker de stora utmaningar som EU står inför.” I meddelandet framhävs vuxenutbildning som ett viktigt inslag i det livslånga lärandet, och att den spelar en nyckelroll både när det gäller att utveckla medborgarskap och kompetens. Vuxenutbildning definieras som alla former av vuxnas lärande som vuxna ägnar sig åt efter avslutad utbildning. Syftet med kommissionens handlingsplan för vuxenutbildning *Det är alltid rätt tid att lära sig något nytt* (2007) är att bidra till att stärka vuxenutbildningssektorn så att hela dess kapacitet kan utnyttjas. Det konstateras att vuxenutbildningen är en omfattande sektor med flera olika typer av utbildningsanordnare som vänder sig till alla sorters målgrupper och med kopplingar till flera andra sektorer.

Livslångt lärande är ett sammansatt begrepp som betyder olika saker för olika människor, och ofta mer än en sak samtidigt. Forskaren Gert Biesta (UK) talar om det livslånga lärandets triangel. En aspekt av livslångt lärande handlar om förvärvandet av nya färdigheter och kunskaper i relationen till arbetslivet, något som är viktigt både för ens egen anställningsbarhet och finansiella välfärd samt för hela ekonomins välfärd (den ekonomiska aspekten). En annan dimension av livslångt lärande handlar om personlig utveckling och självförverkligande (den personliga aspekten). En tredje aspekt av livslångt lärande har med social inkludering, självbestämmande, demokratisk förståelse och strävan att göra, och är viktig inte bara för individens välbefinnande utan också för det demokratiska samhällets kvalitet (den demokratiska aspekten).

I kommissionens arbetsdokument *Progress towards the Lisbon Objectives in education and training, 2007 Indicators and Benchmarks* framhålls alla dessa dimensioner: ”*Lifelong learning is fundamental, not only for the competitiveness, and economic prosperity of the EU, but also for social inclusion, employability, active citizenship and the personal fulfillment of people.*”

Fokus i EU:s satsningar har dock i realiteten kommit att ligga på den ekonomiska funktionen, där insatserna främst sker inom det formella lärandet. Men livslångt lärande handlar naturligtvis om mer än ekonomiska vinster – det erbjuder individer personlig utveckling och demokratiska mötesplatser. Det är viktigt att poängtera att den demokratiska aspekten, med det aktiva medborgarskapet i centrum, är tätt länkad motivationsfrågan; hur motiverar man medborgare att lära?

Enligt Folkbildningsförbundets mening är det angeläget att satsa både på den ekonomiska, den personliga och den demokratiska aspekten av livslångt lärandet för att nå EU:s mål. Det behövs en sammanhållen strategi för alla former av lärande, där både det formella och det icke-formella lärandet har sin plats.

I rådets och kommissionens utkast till gemensam lägesrapport 2008 om genomförandet av arbetsprogrammet "Utbildning 2010" *Livslångt lärande som grundval för kunskap, kreativitet och innovationer* (2007) konstateras att utvecklingen av vuxnas deltagande i livslångt lärande inte längre är så gynnsamt att EU:s riktmärke kommer att kunna nås. "Det behövs fortfarande en större insats för att öka befolkningens kvalifikationsnivå och uppnå flexibilitet och säkerhet på hela arbetsmarknaden.

Folkbildningsförbundet är övertygat om att det krävs större satsningar på det icke-formella lärandet om EU ska lyckas med utmaningen att nå Lissabonstrategins mål och motivera människor att lära. Det gäller inte minst marginaliserade och kortutbildade personer.

Folkbildningen utgör ett eget självständigt parallellt system till det formella utbildningsväsendet. Det statliga stödet till folkbildningen i Sverige baseras på att den har en annan roll än den formella utbildningen och motiveras främst med att verksamheten stärker och utvecklar demokratin samt breddar kulturintresset i samhället. Utjämning av utbildningsklyftor ska prioriteras. Utmärkande för folkbildningen är dess mångfald i verksamhetsformer, utbud och deltagande, att den är fri och frivillig, saknar centrala läroplaner och är profilerad efter huvudmännens ideologier och behoven i det civila samhället. I studiecirklar ges individer möjlighet att lära från olikheter. När människor träffas, som inte brukar träffas, uppstår nya idéer och nya insikter. Det är ett slags korsbefruktning som utvecklar inte bara personerna som deltar, utan hela samhället. En sådan blandning är oerhört viktig för en väl fungerande demokrati - och därmed ett bra EU.

Folkbildningen bidrar till att stärka civilsamhällets organisationer och därmed en demokratisk infrastruktur bland medborgarna. Lärande i icke-formella och informella sammanhang ger också möjlighet till personlig utveckling, som genom t ex ökat självförtroende och vidgade vyer ger positiva effekter både för den enskilde och för samhället i stort. Det icke-formella och informella lärandet har även betydelse för medborgarnas förutsättningar att möta förändringar och nya krav i arbetslivet, liksom att motverka arbetslöshet och utanförskap.

För att stärka den demokratiska aspekten av det livslånga lärandet erbjuder studieförbunden människor redskap att påverka lokala frågor som berörs av EU-beslut. Genom att verka enligt demokratimodellen "Bron mellan folk och folkvalda" (bifogas), kan studieförbunden kanalisera medborgarnas behov och synpunkter till politiska beslutsfattare och myndigheter och de kan fungera som en demokratisk resurs när beslutsfattare önskar informera medborgarna och få deras åsikter. Med andra ord kan studieförbunden inta rollen som bro mellan folk och folkvalda. Det är enligt Folkbildningsförbundets uppfattning angeläget med ett erfarenhetsutbyte där olika modeller för medborgarinflytande och dialog diskuteras.

Folkbildningsförbundet förordar att EU i sin politiska strategi för 2009 i högre grad prioriterar arbetet med att utveckla kommunikationskanaler mellan folk och folkvalda i EU. Folkbildningsförbundet har i kontakter med regeringen föreslagit en folkbildningskonferens på detta tema under det svenska ordförandeskapet.

Motsvarigheter till den svenska folkbildningsverksamheten har i många länder i Europa ett svagt officiellt erkännande. Sverige och övriga nordiska länder som har en lång tradition av icke-formellt lärande kan spela en aktiv roll och användas som en resurs i kraft av vår långa tradition av icke-

formellt och informellt lärande. Det avspeglas också i lägesrapportens för genomförandet av arbetsprogrammet "Utbildning 2010" där de nordiska länderna tillsammans med Storbritannien ligger i toppen vad gäller vuxnas deltagande i utbildning. Genom studiecirkeln får många deltagare kraft att ta sig vidare till det formella lärandet och till arbetsmarknaden.

Folkbildningen är den utbildningsaktör i Sverige som bäst kan nå den vuxna delen av befolkningen. Det visar bland annat "Kunskapslyftet", informationskampanjerna inför EU- och EMU-folkomröstningarna och studieförbundens arbete för att överbrygga den digitala klyftan - en av dagens största demokratiutmaningar.

I september 2005 föreslog Folkbildningsförbundet ett europeiskt kunskapslyft i en skrivelse till regeringen, "Lissabonstrategin, Livslångt lärande och Folkbildningen". I skrivelsen föreslogs även ett särskilt svenskt program fokuserar på det livslånga lärandets betydelse för Lissabonstrategins måluppfyllelse och att folkbildningen där ges en viktig roll.

För att nå de av EU prioriterade målgrupperna förslår Folkbildningsförbundet en satsning på ett Europeiskt kunskapslyft av den karaktär som genomfördes i Sverige.

Under andra halvåret 2009, d v s under det svenska ordförandeskapet, kommer en konferens att ordnas som en uppföljning av handlingsplanen för vuxenutbildning med rapportering om de resultat som nåtts och diskussioner om hur man ska gå vidare.

Det är enligt Folkbildningsförbundet ett bra tillfälle för Sverige och svensk folkbildning att redovisa goda exempel på den ekonomiska, personliga och demokratiska funktionen av livslångt lärande, samt att lansera ett europeiskt kunskapslyft.

För Folkbildningsförbundet

Maicen Ekman
generalsekreterare

